

Borreby Nor blev inddæmmet som fæstning i ufredstider

Skipper Klements morgensang

Skærm jeres hus med grav og planke
hvæs jeres leer snittende blanke
frygt ikke Rantzaus sorte hær
silke skal vige for vadmelsklæ'r
//Bønder og tømrer', jyske knejte
nu skal vi sejre i grevens fejde.//

Tekst: Ebbe Kløvedal Reich (1940-2005) og musik: Leif Varmark f. 1941.

Grevens Fejde var ikke bare nogle lokale uroligheder mellem magtsyge adelsmænd og med vrede jyske bønder og skipper Klement i rollen som statister. Det var en regulær borgerkrig mellem to kongekandidater til tronen, som udkæmpedes i det ganske Danmark i årene 1534-1536.

Den bondealmue, der støttede Christian den Andens krav på tronen, var anført af Skipper Klement (1485-1536), og bondehæren nedkæmpede den jyske adels rytterhær syd for Ålborg. Også flere herregårde blev angrebet og brændt ned. Borgere i både København og Malmø støttede ligeledes Christian den Anden.

Men lige lidt hjalp det.

Borreby Herreborg og Ørnehoved Skov blev fredet i 1978. Formålet med fredningen er at bevare herregårdslandskabet, og der er gode adgangsmuligheder for offentligheden.

Nysø og Gammelsø ved Borreby

Gammelsø på 60 hektar er en af Danmarks ældste inddæmninger. Ligger to kilometer syd for Skælskør. Kan dateres til omkring 1570, som strategisk anlæg til forsvar for Borreby Herreborg.

Nysø på 20 hektar er inddæmnet og forsynet med pumpemølle efter 1870, ifølge kongelig bevilling.

Samlet areal som »rørmose« angives i 1921 til 55 hektar (Trap).

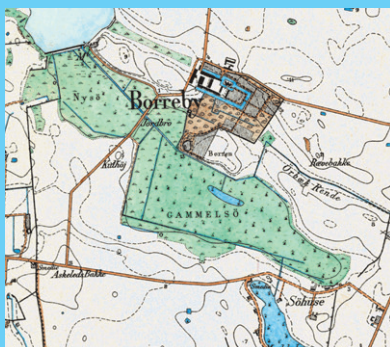
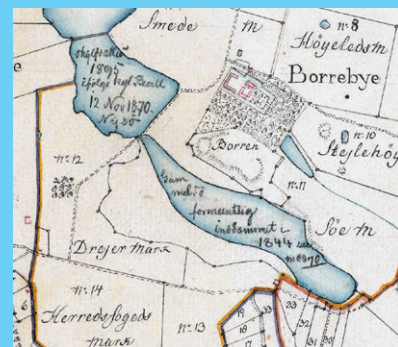
Har været anvendt till hølset, kreaturgræsning og rørskår. I dag er hovedanvendelsen kommerciel jagtudlejning.

Indgår i Natura 2000-område nr. 161.

Kortene er fra 1772, 1870, 1891 og 1995.

Slagelse Kommune.

Koordinater: 6122748, 645102.

Adelsvældet og den højere præstestand, der ville have Christian den Tredje på tronen, vandt. Rantzaus sorte hær af lejesoldater knuste bondeoprøret, og Skipper Klement blev taget til fange, dømt til døden, hals-hugget, parteret og lagt på hjul og stejle 8. september 1536 ved Viborg Landsting.

Men verden blev aldrig den samme for de rige og mægtige. Oprørs-

gnisten i den vadmelsklædte bondealmue havde jaget en stor skræk i livet på de silkeklædte. Den stærkt befæstede Borreby Herreborg fra 1556 er et mægende arkitektonisk vidnesbyrd om den utryghed, de privilegerede adelsfamilier fremover måtte leve med.

Grevens fejde foregik under Reformationsoprøret, hvor den protestantiske kirke opstod med Martin Luthers 95 teser i protest mod den dogmatiske

Dæmningen mod Skælskør Inderfjord er en 220 meter lang jordvold, der er forstærket på ydersiden med granitsten og bevokset med græs. En sti er slået i græsset. Pumpemøllen er væk, men der ligger rester af et fundament og en rusten vandsnegl ved højvandslusen. Foto: (s/h) Ejnar Storgaard 1941, (vandskruen) forfatteren 20. juni 2005.

katolske kirke og dens pavelige handel med afladsbreve. Ved borgerkrigens afslutning indførtes Reformationen herhjemme.

Nutidens Danmark var dog kun en lille del af det vidtstrakte rige, som Christian 3. i 1536 blev konge over. Danmark omfattede dengang også Skåne, Halland, Blekinge, Gotland og Øsel. Hertil kom, at Norge med sine vidtstrakte nordatlantiske besiddelser, Færøerne, Island og Grønland, siden Kalmarunionens grundlæggelse i 1397 havde været i personalunion med Danmark. Endelig stod hertugdømmet Slesvig i lensforhold til den danske krone, og den oldenborgske monark var også hertug af Holsten.

Mit hjem er min borg

Før Grevens Fejde havde Borreby tilhørt den sjællandske bispestol under Roskilde Kirke, men under fejden blev borgen ødelagt. Efter reformati-

onen konfiskerede kongen ejendommen, som blev overdraget rigskansler Johan Friis omkring 1553. Han nedlagde den nærliggende landsby og inddrog bøndernes jord under Borreby Herreborg, som han lod bygge i 1556 som et befæstet voldsted. Borreby Herreborg er en af de fem herborge – borge med dobbelt voldsted – i Danmark og bygget i sengotisk-renæssance stil.

Borgen er især kendt fra »Vinden fortæller om Valdemar Daa og hans døtre«, som er eventyrdigteren H.C. Andersens fortælling om Johan Friis' nevø, som stærkt forgældet måtte gå fra Borreby, da hans desperate bestræbelser som alkymist slog fejl. Borreby blev i 1783 købt af generalmajor Joachim Melchior Holten Castenschiold og har siden været i denne families eje.

I trebindsværket »Danske Herregårde ved 1920« gives der denne indgående beskrivelse af borgen, der ty-

deligvis er indrettet som en fæstning:

»I dets helhed er Johan Friis' anlæg meget mærkeligt. Det bærer vidne om den følelse af utryghed, der endnu beherskede stormændene efter Grevens Fejde. Kansleren har villet sikre sig mod overfald af ildgerningsmænd eller sammenløbne hobe af oprørske borgere og bønder. Derfor omgaves hovedbygningen, »Det store Hus« som den kaldtes, borgegården og ladegården af en vandgrav i en langagtig firkant, med bredderne i nord og syd. Yderligere er Det store Hus omgivet af vand på en stensat holm, der springer let frem mod nord.

Fra huset kunne den eneste adgang til gårdens enemærker bestryges, broen nordfra over til ladegårdens portbygning, desuden selve ladegården i sydvest, borgegården i syd, der åbner sig mod Det store Hus, og urtehaven, der strakte sig øst for borgegården. Og der er gjort, hvad der var muligt for at hindre indtrængen i Det store Hus. Det havde kun en eneste adgang, i trappehuset for sydsiden, dog ikke lagt i fronten, men mod øst, så adgangen lå under ild fra hovedbygningen. Døren kunne, som det synes, skærmes af et faldgitter, og den blev indvendig fra stænget af en egetræsbom.

Alle kælderlugerne var skydehuller, og foroven er det udkragede halvtokværk hele huset rundt gennembrudt af rundbuede glugger til hagebøsser og under buerne af skrå skoldehuller, gennem hvilke kogende vand kunde hældes ned over dem, der stod ved murfoden. Trappehuset og de tre udbygninger mod nord, »runddele«, som de kaldtes, er bastioner, hvorfra hovedbygningen kunne flankeres.«

Inddæmmed med 300 års mellemrum

Det er værd at bemærke, at Videnskabernes Selskabs kort fra 1772 viser, at i de første århundreder var det kun Gammelsø, der skærmedes af en dæmning. Nysø kom ikke til før efter 1870, ifølge kongelig bevilling af 12. november samme år. Navngivningen Gammelsø/Nysø får hermed også en god forklaring.

Koncessionen var nødvendig, fordi kongen havde ejendomsretten til søterritoriet i Skælskør Inderfjord, men bevillingen var mere fordelagtig end sædvanligt. Angiveligt blev den gi-

vet med 25 års skattefrihed, som det fremgår af et håndskrevet notat på matrikulkortet. Det var fem år mere end det sædvanlige pusterum.

Inddæmningsprojektet for Nysø medførte også, at der blev bygget en pumpemølle af hollandsk model. Ved hjælp af en vandsnegl kunne hele området nu tørlægges mere effektivt end tidligere, men intet tyder på, at den tidligere fjordbund har været forsøgt kultiveret.

Trap skriver i sin fjerde udgave i 1921, at der er både sluse og vandmølle, men at arealet ligger hen som en rørmose på 55 hektar »med stort rørskår«.

Vindmøllen stod stadig på dæmningsens østre ende i 1941, da kulturgeografen Einar Storgaard på sin Danmarks-tur – på cykel – besøgte Borreby. Som det dog fremgår af Storgaards billede, var møllen ikke længere funktionsdygtig. Den manglede to vinger.

Hvornår bygningen er blevet fjer-

net, vides ikke, men fundamentet erkendes ved højvandsslusen, hvor der stadig ligger nogle cementblokke. Her finder man også den defekte vandsnegl, der ligger og ruster op.

Både Gammelsø og Nysø har i dag karakter af naturområder, der især kan klassificeres som afgræssede ferskvandsenge. Nysø har dog en betragtelig tagrørskov, der udnyttes intenst til jagtudlejning. Selve rørskoven er gennemkrydset af et vejnet af gangbrædder, så andejægerne kan komme ud til de bedste poster i den tætte rørskov.

Borreby Gods er bevidst om, at man har ansvaret for »mangfoldige og rige naturområder«, som der står på godsets hjemmeside.

Videre fremhæves det, at »Borreby Mose er tilholdssted og opholdssted for mange forskellige og sjældne dyrearter. Borreby Jagtvæsen er naturforvaltere på Borreby og danner dermed forudsætningen, i samarbejde med kommunen for en god naturoplevelse«.

Usædvanlig rigt fugleliv

De gode naturoplevelser fik forfatteren et levende indtryk af ved sit besøg en solfyldt junidag i 2005.

På den kortgræssede eng ned til Nysø gik der 6-10 store kobbersnopper! Den slags syner er man ikke længere vant til her på Sjælland, men ved Borreby holder de langbenede vade-fugle stand.

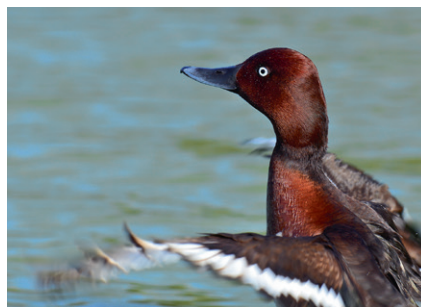
Og så var der ellers viber, grågæs med ællinger, mange skeænder, græænder med ællinger, klyder, brushøns, taffelænder, strandskader, gravænder, rødben og mange flere.

I Gammelsø lå et lysende blomstertæppe langs den sydvestlige bred; lysegrønt med hvide blomster – vandranunkler i massevis.

En gråstrubet lappedykker fløj ind over dæmningen fra Skelskør Inderfjord, mens en rørhøg blev mobbet af viberne, der årvågent optræder som engpoliti. Klyderne »plyttede« løs, frøerne kvækkede, og sivsangeren sang inde i rørskoven ved Nysø, hvor to

Kombinationen af saltpåvirket, afgræsset eng, der aldrig har været dyrket, og det lave fladvand med mudderbanker, rummer sandsynligvis en stor del af forklaringen på det rige fugleliv i Gammelsø. Det hjælper sikkert også, at lokaliteten er afspærret med pigtrådshegn, så engene ligger uforstyrret hen.

Hvidøjlet and har fået sit navn af letforståelige grunde. Den er udbredt i Østeuropa og Asien, men det er ikke hvert år, den ses her i landet. Om fuglen fra november 2004 blev skudt fra denne gangbro i rørskoven i Nysø, vides ikke, men broen tjener uden tvivl et andejagligt formål. Foto: Natalino Fenech (th), forfatteren, 2005 (tv).

taffelandsmadammer svømmede med hver sin hale af ællinger. I rørskoven var der udlagt brugte træpaller i et helt netværk af gangstier ud til rørkanten – uden tvivl af hensyn til andejagten. Her lå også en skydepram med lokkeænder.

Ornitologisk slaraffenland

Jægere og ornitologer har rapporteret om så mange sjældne fuglearter fra »Borreby Mose«, som Nysø og Gammelsø benævnes under et i fugleledatabasen, at det er svært at beslutte, hvilke der skal fremhæves først.

Alene andearterne brillerer med hele tre »amerikanere«: amerikansk pibeand, amerikansk krikand og amerikansk skarveand, men den mest be-

mærkelsesværdige andejagttagelse er dog en fugl, der aldrig blev observeret i live. Først efter sin død blev den artsbestemt.

På en andejagt 26. november 2004 skød en af selskabets deltagere på en andefugl, han ikke kunne identificere. Den blev senere artsbestemt af en ornitolog og derefter sendt til udstopning. Fuglen var en absolut sjældenhed i Danmark – en ung han af arten hvidøjlet and.

Rovfuglene er også stærkt repræsenteret med hundredevis af havørneobservationer samt stor skrigeørn, steppeørn og slagfalk.

Det er dog især vadefuglene, der tiltrækkes af de lavvandede mudderbanker i de to søer. Udover at være en af de sidste sikre ynglepladser på

Sjælland for stor kobbersneppe, så er Borreby et godt sted at kikke efter dansende brushaner på forårstrækket i april-maj.

Hvad angår de deciderede specialiteter, så byder Borreby på chancer for at se styteløber, triel, stribet ryle, tredækker, damklire og terekklire.

Sortternen, der efterhånden er udryddet i næsten hele Danmark, gæster hvert år Borreby på træk, og med i slipstrømmen fra de sorte mosefugle kan man være heldig at se en hvidvinget terne.

Blandt småfuglene fremtræder rødstrubet piber og citronvipstjert som absolutte sjældenheder. Det er fuglearter, mange gerne kører langt for at se, men også rørskovens mere usædvanlige sangere er flot repræsenteret. Her er observeret den store drosselrørsanger med den grove »karre-karre-kit«-stemme – og både græshoppesanger, savisanger og flodsanger er blevet set og hørt snurrende gennem årene.

Nysø og Gammelsø er et meget vigtigt yngleområde for mange ande- og vadefugle, og ifølge godsets naturplan ynglede der i 2002 bl.a. grågås (95 par), knarand (18 par), skeand (28 par), rørhøg (10 par), klyde (39 par), vibe (28 par), stor kobbersneppe (9 par), rødben (9 par) og i 2004 ynglede også brushane.

Af hensyn til fuglelivet finder man det meget vigtigt, at afgræsningen af engene fortsætter. Slåningen af tagrør er ophørt som indtægtsgivende

De farverige brushaner er gået voldsomt tilbage i Danmark gennem de seneste 50 år, og i dag er det stort set kun på forårstrækket, man har en chance for at opleve deres enestående kampspil. Engene ved Nysø og Gammelsø er et godt sted at se disse vadefugle optræde i april-maj. Foto: Albert Steen-Hansen.

Set fra luften har man et fint overblik over de to inddæmmede arealer og deres placering i forhold til Skælskør Inderfjord og Borreby Herregård. Man bemærker straks det sindrige system af færdselsbaner til andejægerne i rørskoven i Nysø. I horisonten ses Sevedø og Øksnæs Fjord, og endnu længere ude ligger Basnæs Nor. Foto: Hans Hunderup, 23. august 2009.

aktivitet, men for at skabe variation i rørskoven, ikke mindst til gavn for rørdrum, ænder og grågæs, anbefales det i naturplanen, at der høstes tagrør på dele af mosen.

Stadig en rig flora

For hundrede år siden (i 1907) blev der i Gammelsø fundet den sjældne orkidé mygblomst. Den er ikke konstateret der siden.

Desuden blev der fundet kærfnokurt, billebo, tornløs hornblad, vandskræppe og tyk andemad, og ved selve borgen voksede vårbrunrod, tusindstråle, gemserod samt pomeranshøgeurt. På stenbroen i borggården voksede markfirling.

Af disse arter er kun billebo genfundet i vor tid ifølge naturplanen.

Den nutidige flora ved man en del om i dag, og den har ændret sig. Nyere botaniske oplysninger findes i godsets naturplan fra 2005. Rele-

vante uddrag gives her: Nysø omfatter området mellem Borrebyvej og diget mod Inderfjorden, i alt ca. 28,5 hektar. Vegetationen er stadig præget af tidligere saltpåvirkning.

Af særlige plantearter kan nævnes druegåsefod, smalbladet kællingetand, strandskræppe, kærmangeløv, klægsiv, kærsvinemælk, smalbladet kællingetand, stilmælde og tykbladet mælde.

Gammelsø omfatter eng- og mosearealerne øst for Borrebyvej, i alt ca. 62 hektar. Vegetationen er også her stadig præget af tidligere tiders saltpåvirkning.

Af særlige plantearter, der opremses i den grundige naturplan, kan nævnes druegåsefod, strandskræppe, klægsiv, kærsvinemælk, slap annelgræs, strandskræppe, hundetunge, kærfnokurt, kærmangeløv, gul frøstjerne, stilmælde, billeboklase-skærm, smalbladet kællingetand og druegåsefod.

KILDER

Andersen, Thyge: Naturplan for Borreby. Varettagelse af natur- og kulturværdier på en bynær landbrugsbedrift. Pilot- og demonstrationsprojekt om græsningselskaber og naturplaner. Februar 2005. Kan læses på www.borrebygods.dk og på www.naturplaner.dk.1

Bobé, Louis et al.: Danske Herregaarde ved 1920. 3 bind. Henrik Koppels Forlag, København 1922-23.

Forfatterens besøg på lokaliteten, 20. juni 2005 og 18. juli 2010 (fotos).

Hansen, Kjeld: Det tabte land. Den store fortælling om magten over det danske landskab. Gads Forlag 2008.

Paludan-Müller, Casper: Grevens fejde, skildret efter trykte og utrykte kilder. København, 1853-54.

Stenak, Morten: De inddæmmede landskaber. Landbohistorisk Selskab 2005.

Trap, J.P.: Kongeriget Danmark. 4. omarbejdede udgave. III. Bind. G.E.C. Gads Forlag. København 1921.

www.borrebygods.dk/borrebygods.dk/Naturforvaltning.html

www.dofbasen.dk

Fuglelivet i dag

Med tilladelse fra Dansk Ornitologisk Forening bringes her et uddrag af DOF-basen, der rummer et meget stort antal fugleobservationer fra alle betydningsfulde fuglelokaliteter i landet. Ønskes der en detaljeret og aktuel status for fuglelivet i Borreby Mose, så brug dette link: www.dofbasen.dk.

Herunder ses en oversigt over de 234 fuglearter, som er registreret fra **Borreby Mose**, pr. 9. oktober 2013. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Lille Lappedykker	(272/1050)	Atlingand	(498/1141)	Vandrikse	(339/579)	Tinksmed	(583/6623)
Toppet Lappedykker	(108/228)	Skeand	(1272/22211)	Plettet Rørvagtel	(16/16)	Terekklire	(8/8)
Gråstrubet Lappedykker	(575/2421)	Rødhovedet And	(3/3)	Grønbenet Rørhøne	(113/291)	Mudderklire	(307/1165)
Sorthalset-Lappedykker	(1/1)	Taffeland	(603/13765)	Blishøne	(583/77553)	Stenvender	(4/4)
Skarv	(380/3431)	Hvidøjet And	(1/1)	Trane	(15/141)	Odinshane	(46/48)
Rørdrum	(228/246)	Troldand	(625/207009)	Strandskade	(710/6698)	Dværgmåge	(54/150)
Silkehejre	(57/75)	Bjergand	(51/178)	Stytløber	(3/3)	Hættemåge	(378/23389)
Sølvhejre	(160/162)	Lille Bjergand	(1/1)	Klyde	(1096/19609)	Stormmåge	(170/5150)
Fiskehejre	(934/6214)	Ederfugl	(40/1094)	Triel	(54/54)	Sildemåge	(40/75)
Hvid Stork	(2/3)	Havlit	(1/1)	Lille Præstekrave	(414/917)	Sølvmåge	(204/5170)
Skestork	(33/59)	Fløjsand	(1/2)	Stor Præstekrave	(872/5364)	Svartbag	(132/228)
Knopsvane	(786/8820)	Hvinand	(120/534)	Hvidbrystet Præstekrave	(2/2)	Rovterne	(30/41)
Sortsvane	(1/1)	Lille Skallesluger	(149/474)	Pomeransfugl	(1/1)	Splitterne	(7/13)
Pibesvane	(22/214)	Toppet Skallesluger	(122/506)	Hjejle	(400/108167)	Fjordterne	(344/720)
Sangsvane	(450/16089)	Stor Skallesluger	(60/310)	Strandhjejle	(12/13)	Havterne	(47/89)
Sædgås	(31/2400)	Amerikansk Skarveand	(42/42)	Sumpvibe	(24/24)	Dværgterne	(491/1251)
Kortnæbbet Gås	(9/33)	Hvepsevåge	(70/1091)	Vibe	(1182/234010)	Sortterne	(84/210)
Blisgås	(154/1738)	Sort Glente	(1/1)	Islandsk Ryle	(42/235)	Hvidvinget Terne	(2/2)
Dværggås	(4/4)	Rød Glente	(71/140)	Sandløber	(3/14)	Klippedue/Tamdue	(7/65)
Grågås	(1337/517663)	Havørn	(231/273)	Dværgryle	(127/445)	Huldue	(143/373)
Indisk Gås	(35/42)	Rørhøg	(1543/3062)	Temmincksryle	(351/1220)	Ringdue	(280/20529)
Snegås	(5/6)	Blå Kærhøg	(176/215)	Stribet Ryle	(42/42)	Tyrkerdue	(27/128)
Canadagås	(127/13887)	Steppehøg	(5/5)	Krumnæbbet Ryle	(131/722)	Gøg	(186/266)
Bramgås	(299/60740)	Hedehøg	(5/5)	Almindelig Ryle	(525/17166)	Natugle	(5/7)
Knortegås	(37/11050)	Duehøg	(9/10)	Kærløber	(12/18)	Skovhornugle	(5/5)
Rødhals Gås	(4/4)	Spurvehøg	(200/474)	Brushane	(1157/16724)	Mosehornugle	(14/15)
Nilgås	(10/17)	Musvåge	(526/5888)	Enkeltbekkasin	(2/2)	Natnavn	(1/1)
Rustand	(9/11)	Fjeldvåge	(117/143)	Dobbeltbekkasin	(553/6462)	Mursejler	(268/12025)
Gravand	(865/14597)	Stor Skrigeørn	(1/1)	Tredækker	(2/2)	Isfugl	(19/19)
Moskusand	(18/18)	Steppeørn	(5/5)	Skovsneppe	(1/1)	Vendehals	(1/1)
Pibeand	(874/62879)	Kongeørn	(1/1)	Stor Kobbersnepe	(1239/7841)	Stor Flagspætte	(32/37)
Amerikansk Pibeand	(1/1)	Fiskeørn	(233/284)	Lille Kobbersnepe	(60/184)	Hedelærke	(7/15)
Knarand	(1387/21949)	Tårnfalk	(309/404)	Småspove	(15/25)	Sanglærke	(350/2438)
Krikand	(1156/75713)	Aftenfalk	(4/4)	Storspove	(246/1177)	Bjerglærke	(1/1)
Amerikansk Krikand	(4/4)	Dværgfalk	(23/25)	Sortklire	(422/1517)	Digesvale	(203/9309)
Gråand	(705/42192)	Lærkefalk	(10/11)	Rødben	(852/9826)	Landsvale	(362/11844)
Spidsand	(347/1694)	Slagfalk	(1/1)	Damklire	(8/8)	Bysvale	(272/6873)
		Vandrefalk	(112/113)	Hvidklire	(412/1670)	Skovpiber	(15/71)
		Agerhøne	(96/291)	Svaleklire	(239/541)	Engpiber	(167/1098)
		Fasan	(196/669)			Rødstrubet Piber	(6/6)

Skærpiber	(2/19)	Misteldrossel	(3/3)	Halemeje	(1/10)	Gråspurv	(21/348)
Bjergpiber	(1/1)	Græshoppesanger	(15/15)	Sumpmeje	(3/3)	Skovspurv	(28/329)
Gul Vipstjert	(710/6612)	Flodsanger	(1/1)	Sortmeje	(3/5)	Bogfinke	(87/1692)
Citronvipstjert	(1/1)	Savisanger	(42/44)	Blåmeje	(125/342)	Kvækerfinke	(6/863)
Bjergvipstjert	(14/15)	Sivsanger	(398/1355)	Musvit	(98/209)	Grønirisk	(128/721)
Hvid Vipstjert	(472/2575)	Kærsanger	(67/103)	Spætmeje	(9/11)	Stillits	(316/1479)
Silkehale	(7/134)	Rørsanger	(286/828)	Træløber	(5/8)	Grønsisken	(17/793)
Gærdesmutte	(59/94)	Drosselrørsanger	(2/2)	Korttået Træløber	(6/8)	Tornirisk	(270/2940)
Jernspurv	(72/90)	Gulbug	(17/19)	Pungmeje	(3/3)	Bjergirisk	(33/1314)
Rødhals	(29/53)	Gærdesanger	(61/74)	Rødrygget Tornskade	(8/12)	Stor Gråsisken	(8/101)
Nattergal	(34/42)	Tornsanger	(177/418)	Stor Tornskade	(13/13)	Lille Gråsisken	(1/1)
Husrødstjert	(8/11)	Havesanger	(29/31)	Skovskade	(2/2)	Lille Korsnæb	(7/43)
Rødstjert	(9/10)	Munk	(27/37)	Husskade	(33/79)	Dompap	(1/1)
Bynkefugl	(32/58)	Skovsanger	(1/2)	Allike	(113/3395)	Kernebider	(3/5)
Stenpikker	(36/58)	Gransanger	(114/168)	Råge	(97/2734)	Snespurv	(4/12)
Ringdrossel	(2/2)	Løvsanger	(42/58)	Sortkrage	(19/19)	Gulspurv	(180/426)
Solsort	(122/252)	Fuglekonge	(2/2)	Gråkrage	(178/2008)	Rørspurv	(530/2397)
Sjagger	(102/21619)	Grå Fluesnapper	(5/5)	Ravn	(33/67)	Bomlærke	(13/14)
Sangdrossel	(28/48)	Broget Fluesnapper	(1/1)	Stær	(641/107773)	Påfugl	(1/1)
Vindrossel	(13/573)	Skægmeje	(648/2385)				

Herunder ses en oversigt over de 35 andre dyr og insekter, som er registreret fra **Borreby Mose**, pr. 9. oktober 2013. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Grønbroget Tudse	(2/2)	Nældens Takvinge	(15/53)	Pindsvin	(2/2)	Mink	(1/1)
Grøn Frø	(16/141)	Græsrandøje	(14/105)	Muldvarp	(1/1)	Lækat	(10/10)
Stor Kålsommerfugl	(3/5)	Engrandøje	(3/16)	Pipistrellflagermus/ Dværgflagermus sp.	(2/16)	Brud	(2/2)
Lille Kålsommerfugl	(13/108)	Okkergul Randøje	(1/1)	Hare	(66/123)	Hvidhval	(1/3)
Grønåret Kål- sommerfugl	(2/5)	Skovblåfugl	(1/1)	Egern	(1/1)	Rådyr	(140/454)
Aurora	(2/4)	Almindelig Blåfugl	(5/13)	Mosegris	(2/3)	Flagermus sp.	(1/2)
Dagpåfugleøje	(28/122)	Sommerfugl sp.	(1/1)	Nordmarkmus	(2/2)	Dværgflagermus	(2/6)
Admiral	(20/47)	Gammaugle	(1/1)	Markmus sp.	(1/1)	Snog	(4/4)
Tidselsommerfugl	(8/36)	Sommerfugl/ Natsværmer sp.	(1/1)	Ræv	(4/4)		

Plantelivet ved Nysø og Gammelsø

TBU 41/93: Borreby + Gammelsø + Nysø

I sumpområdet »Gammelsø« er i 1907 fundet bl.a. tyk andemad,

den sjældne orkidé mygblomst, kærfnokurt (i mængde), bil-lebo, tornløs hornblad og vand-skræppe.

Ved Borreby Slot vokser vårbrun-rod, tusindstråle, gemserod, pomeranshøgeurt; på stenbro i gården vokser markfirling.

En undersøgelse af »Gammelsø« og »Nysø« er særdeles ønskelig.

Kilder: se Gravesen 1976.